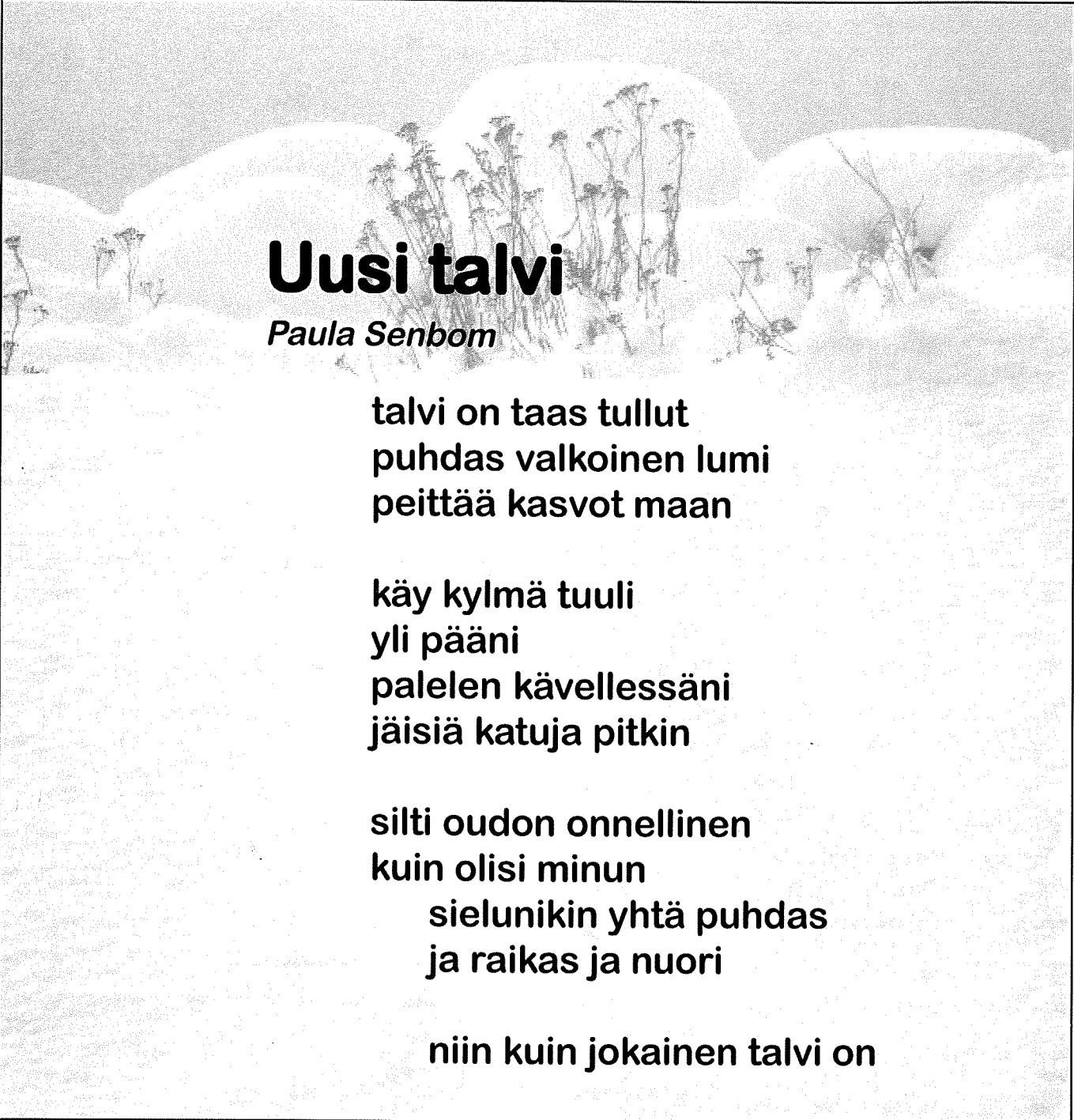

Uusi talvi

Paula Senbom

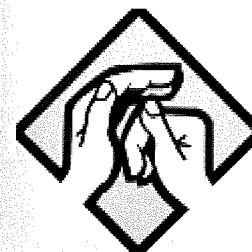
talvi on taas tullut
puhdas valkoinen lumi
peittää kasvot maan

käy kylmä tuuli
yli pääni
palelen kävellessäni
jäisiä katuja pitkin

silti oudon onnellinen
kuin olisi minun
sielunikin yhtä puhdas
ja raikas ja nuori

niin kuin jokainen talvi on

TUNTOSARVI 30.vuosikerta, ISSN 0358-2280, **Julkaisija:** Suomen Kuurosokeat ry.
Toimitus: Päätoimittaja, tiedottaja Tuija Lehtonen, puh. (09) 54953521, tekstip. (09) 54953526, faksi (09) 54953517, s-posti: tiedotus@kuurosokeat.fi
Toimitusneuvosto: Riitta Ruissalo (pj), Tuula Hartikainen, Pekka Juusola, Anu Jääskeläinen, Anu Mikkola, Raili Karisaari (siht), Tuija Lehtonen (päätoimittaja).
Hinta: Vuosikerta 25 euroa. Suomen Kuurosokeat ry:n jäsenille ja asiakkaille ilmainen. 12 numeroa vuodessa isokirjoituksella, pisteillä, äänitteinä, videona, ja/tai sähköisenä versiona. Ruotsinkielinen Känselfrödet ilmestyy 6 kertaa vuodessa isokirjoituksella.
Tilaukset ja osoitteenmuutokset: Suomen Kuurosokeat ry, PL 40, 00030 IIRIS, puh. (09) 5495 350, tekstip. (09) 5495 3526, faksi (09) 5495 3517, s-posti: kuurosokeat@kuurosokeat.fi, <http://www.kuurosokeat.fi>. Toimiston aukioloaika: ma-pe klo 8.00-15.45.
Painopaikka: Cityoffset, Tampere

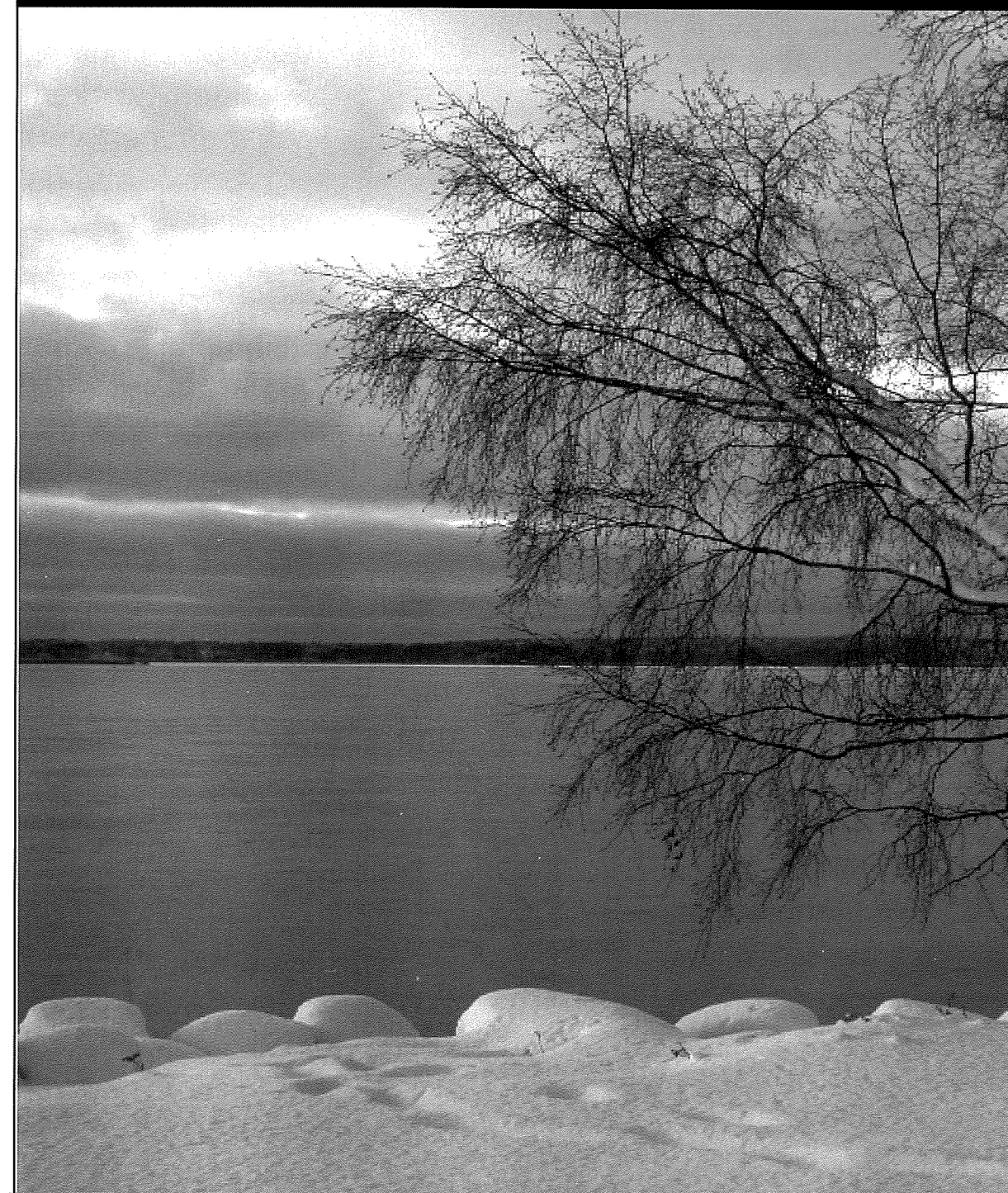

1 • 2005

TUNTOSARVI

Suomen Kuurosokeat ry

Tammikuu

Taktiilit sormiaakkoset

◆◆◆
Sisulla kiinni työelämään

◆◆◆
Tarvitaanko lennolle saattaja? Finnair vastaa

Sisällys

Parempaa uutta vuotta 2005: K. Leinonen.....	3
Sisulla kiinni työelämään: T. Lehtonen.....	4
Tarvitaanko lennolle saattaja? Finnair vastaa: T. Lehtonen.....	6
Kuljetuspalvelut: T. Lehtonen.....	7
Vammaisten päihdepalveluihin malleja: T. Lehtonen.....	8
Vieraisilla Virosta: R. Keskküla.....	9
Taktiilit sormiaakkoset: R. Lahtinen.....	10
Sujuva tulkkaus 2 ilmestynyt: J. Marttila.....	11
Pienten pisteiden kautta avautuu koko maailma: H. Viita.....	12
Näkökeskus Visio palvelee kaikkia: R. Karisaari.....	14
Hyvät pöytä- ja ruokailutavat: Nimim. Ojoisten torppari.....	16
Oi maita, oi tapoja: T. Lehtonen.....	17
Keller-kuulumisia: P. Rissanen.....	18
Viisi kysymystä.....	19
Tuuli kuulee. Runo: Paula Senbom..	19
Uusi talvi. Runo: Paula Senbom.....	20

Etu- ja takakannen talviset kuvat on ottanut T. Lehtonen.

Seuraava Tuntosarvi ilmestyy 17.2. teemana kulttuuri. Aineiston on oltava toimituksessa viimeistään 3.2. mennessä.

Oikaisu

Tuntosarven numerossa 12/2004 oli lehden takakanteen päässyt keskeneräinen versio taktiileista sormiaakkosista. Tietyt nuolitukset eivät vielä olleet kohdallaan. Taus-tavärikin oli painovaiheessa vää-ristynyt. Päätoimittaja pahoittelee tapahtunutta.

Tämän lehden keskiaukemalla on erillisenä, irrotettavana liitteenä taktiilit sormiaakkoset lopullisessa muodossaan.

Kulttuurihenkilö 2004

Anna äänesi vaikuttaa. Ehdota vuoden 2004 kulttuurihenkilöä. Kulttuurihenkilö valitaan Tuntosarven lukijoiden ehdotuksista. Kuka on mielestäsi toiminut ansiokkaasti kuurosokeiden kulttuurin edustajana tai omilla töillään ja toimillaan luonut tätä kulttuuria? Lähetä ehdotuksesi tiedotukseen 1.3.2005 mennessä. Kerro ehdottamasi henkilön nimi ja lyhyet perustelut, miksi juuri hän on sopiva kulttuurihenkilöksi. Toimitus-neuvosto käsittelee ehdotukset maaliskuun kokouksessaan. Kulttuurihenkilö 2004 julkistetaan Lahden kevätkokouksessa.

Parempaa uutta vuotta 2005

Viime vuosi päättyi maailmalla ja Suomessa tavalla, jota kukaan ei voinut etukäteen aavistaa. Kaak-kois-Aasian luonnonkatastrofi aihe-utti valtavia tuhoja ja tappoi ainakin 150 000 ihmistä. Miljoonat ihmiset menettivät kotinsa.

Luonnonkatastrofi on tuonut esille ihmisyyden ja inhimillisyyden tärke-än merkityksen. Ihmiset kaikkialla maailmassa haluavat tukea uhreja ja sen kohteiksi joutuneita maita. Suru, murhe ja katastrofin jälkisel-vittelyt ovat vielä pitkään keskuudes-samme. Surutyön keskellä meidän on katsottava myös tulevaisuuteen.

Yhdistyksemme 35. toimintavuosi on käynnissä. Raha-automaattiyh-distys tuki tämän vuoden toimin-taamme hyvin. Saimme esim. IT-tu-kitoiminnan ja kuurosokeiden päivä-toiminnan pysyväksi. Ilman Raha-automaattiyhdistyksen tukea toimin-tamme olisi vähäistä.

Tänä vuonna yhdistyksemme suu-rimpia haasteita on toteuttaa Helen Keller-konferenssi ja Kuurosokeiden Maailmanliiton yleiskokous. Tapah-tuma on ainutlaatuinen ja edellyttää laajaa ja monipuolista yhteistyötä. Konferenssin suojelija on tasavallan

presidentti Tarja Halonen. Tämä on presidentin kunnianosoitus kuuroso-keustyötä kohtaan. Toivon konfe-renssiin runsaasti osallistujia.

Vuoden 2005 teemana on kuuro-sokeiden työllisyys. Kuurosokeilla on oikeus koulutukseen ja työn te-koon. Aluesihteerien tilastojen mu-kaan vain noin 30 kuurosokeaa on työelämässä mukana. Tänä vuon-na erityisesti selvitämme kuuro-sokeiden työllisyyttä.

Kevätkokous pidetään Lahdessa 23. - 24.4.2005 ja syyskokous Var-kaudessa 26. - 27.11.2005. Syysko-kouksen yhteyteen perjantaina 25.11.2005 järjestetään virkistyspäi-vä. Virkistyspäivänä on tarkoitus ul-koilla, tavata toisiamme, keskustel-la ja nauttia toistemme seurasta. Toivottavasti moni pääsee mukaan.

Pyritään yhdessä ja yksin löytämään tänä vuonna arvokasta ja hyvää si-sältöä kulttuurista, taiteesta ja liikun-nasta. Toivon, että alkanut vuosi luo meille kaikille niin kuurosokeille kuin työntekijöille onnellisemman uuden vuoden 2005.

Kai Leinonen,
toiminnanjohtaja ■

Sisulla kiinni työelämään

Tuija Lehtonen

”Olen törmännyt erityisesti työtä ha-
kiessani viranomaisten ennakkoluu-
loihin vammaani kohtaan”, sanoo
kuulonäkövammaisen **Juha Risti-
harju**, 35. Juha on sitä mieltä, että
hän ei ole saanut riittävästi ohjaus-
ta ammatinvalinnassa tai työpaikan
etsimisessä.

Ennakkoluuloista huolimatta Juha
Ristiharju on sisukkaasti kouluttanut
itseään ja pysynyt kiinni työelämäs-
sä. Puusepän uran jälkeen hän siir-
tyi ensin rottinkikalusteiden ja kori-
en valmistajaksi. Kaksi vuotta sitten
oli jälleen uuden muutoksen aika.
Juha ja hänen **Anne**-vaimonsa ryh-
tyivät sijaisvanhemmiksi. Kahden
biologisen lapsen lisäksi perhee-
seen kuuluu neljä sijaislasta.

Ristiharjujen työpaikka on oma koti.
Nykyiseen, kaupungin omistamaan
asuntoon he muuttivat sijaisvan-
hemmiksi ryhtyttyään. Outokum-
mun Kalattomalla sijaitseva kuuden
huoneen ja keittiön rivitaloasunto on
yhdistetty kahdesta huoneistosta.
Tilaa ei ole yhtään liikaa, kun talos-

*Anne ja Juha Ristiharjun perhee-
seen kuuluu myös Kauno-koira, joka
on kaikkien lasten ehdoton suosik-
ki. Kuva: Irmeli Teppo / Outokum-
mun Seutu.*

sa asuu kuusi murrosikäistä tai mur-
rosikää lähestyvää lasta. Ristiharju-
jen omat lapset ovat 8- ja 11-vuoti-
aita ja neljä sijaislasta, jotka ovat
sisaruksia keskenään, ovat 11-,
13-, 14-, ja 15-vuotiaita.

Kaikki sijaislapset ovat joutuneet
elämään turvatonta ja rankkaa elä-
mää ennen kuin heidät sijoitetaan
sijaisperheisiin. Sijaisvanhemman
on osattava luoda turvalliset puitteet
ja pitää kiinni yhteisistä säännöistä,
mikä voi välillä olla hyvinkin väsy-
tävää.

”Välillä viihdyn hyvin ja välillä hu-
nosti. Työ on hyvin vaihtelevaa ja
haastavaa, mutta se myös antaa
paljon”, toteaa Juha Ristiharju vaa-
tivasta koti-isän roolistaan.

Lähihoitajan pätevyys

Juha Ristiharjun nykyinen työ sai
alkunsa vaimon työn kautta. Anne
Kuutamo-Ristiharju valmistui viisi
vuotta sitten lähihoitajaksi ja sai am-
matillisesta perhekodista ohjaajan
paikan. Vaimon työn kautta myös
Juha kiinnostui huostaan otettujen
lasten kanssa työskentelystä. Ajatus
uudelleen kouluttautumisesta syntyi
sen myötä, ja Juha haki Arlainstituut-
tiin lähihoitajakoulutukseen. Samoi-
hin aikoihin vaimo lähti opiskele-
maan sosionomiksi, ja hänen työ-
harjoittelunsa myötä tuli esille mah-
dollisuus sijaisvanhemmuuteen.

”Vaimoni oli ensin lomittamassa
muita sijaisvanhempia heidän koto-
naan. Sen jälkeen tuli kysely, olisim-
meko me valmiita ottamaan tilapäi-
seen perhehoitoon lapsia. Näin tuli

ensimmäinen tilapäinen lapsi aina
viikonloppuisin meille. Muutaman
kuukauden päästä tästä tuli tieto,
että olisi neljä sisarusta vailla sijais-
kotia. Niin me vaimoni kanssa har-
kinnan ja tutustumisen jälkeen ryh-
dyimme sijaisvanhemmiksi heille”,
Juha taustoittaa. Lähihoitajan päte-
vyyden Juha sai keväällä 2003.

Itsetuntemus auttaa työnhaussa

Kuulonäkövammaiselle kohtaloto-
vereilleen Juha Ristiharju suositte-
lee, että koulutusta miettiessä on
syytä kuunnella ennen kaikkea itse-
ään ja arvioida omat mahdollisuu-
tensa toimia eri ammateissa. Am-
matillaisia kannattaa käyttää mah-
dollisuuksien mukaan arvioimaan
ammatin sopivuutta, mutta oman it-
sensä tunteminen on tärkeintä.

”Kovalla työllä ja halulla myös kuu-
lonäkövammaisen on mahdollista
löytää itselleen miellyttävä ja itselle
sopiva työ. Tässä tehokkuuteen pyr-
kivässä maailmassa se vaatii sisua,
tahtoa ja ennen kaikkea ennako-
luulottomuutta”, Juha Ristiharju tie-
tää.

”Kehotankin rohkeasti eteenpäin.
Koulutus ja työ parantavat selvästi
elämisen laatua, mielenterveyttä ja
yhteiskuntaan kuulumisen tunnetta.”

Tarvitaanko lennolle saattaja?

Finnair vastaa

Tuija Lehtonen

Elokuussa 2004 Helsingin Sanomat otsikoi, että kuurosokealta matkustajalta oli haluttu evätä pääsy Finnairin lennolle ilman saattajaa. Suomen Kuurosokeat ry:n lakimies **Mia Meriläinen** teki asiasta kyselyn eduskunnan oikeusasiamiehelle. Oikeusasiamiehen lausuntoa asiasta joudutaan odottamaan todennäköisesti pitkälle tämän vuoden puolelle. Onko vaarassa, että ”kuurosokea jää jalkoihin” ja tarvitsee tämän vuoksi aina mukaansa henkilökohtaisen saattajan?

Finnair OYJ:n ilmailulääkäri **Olavi Hämäläinen** myöntää, että kuurosokea terminä on vaikea henkilöille, joilla ei ole alan koulutusta. Kuurosokea tulkitaan helposti henkilöksi, joka ei kuule eikä näe lainkaan. Näinhän ei aina suinkaan ole.

Hämäläinen haluaa painottaa, että Finnairin perusperiaate on pitää kiinni turvallisuudesta kaikissa olosuhteissa. Turvallisuusvaatimus koskee sekä matkustajia, kanssamatkustajia että myös henkilökuntaa. ”Viran-

omaiset vaativat, että kone pitää hätätilanteessa pystyä tyhjentämään 90 sekunnissa!”

Silloin, kun täytyy varmistua lennon turvallisuudesta sujumisesta myöskin hätä- ja poikkeustilanteissa, lentoyhtiö arvioi henkilön tilannetta käyttämällä niin sanottua medical clearance eli ”lääketieteellinen lähtölupa” -menettelyä. Se toimii siten, että kun kuurosokea henkilö tekee ensimmäistä kertaa lippuvarauksen, hän mainitsee erityisongelman mahdollisimman yksityiskohtaisesti. Varausta tekevä henkilö tekee tarvittavat merkinnät varaus- ja vahvistusjärjestelmään ja pyytää matkustajan ja hoitavan lääkärin lausuntoa asiasta ns. MEDIF-lomakkeelle tehtynä. Näin varmistetaan yksilöllisesti mahdollisen saattajan tarve. Lomakkeen voi täyttää myös matkustajan edustaja tai lääkäri.

Hämäläinen selventää, että kun kuurosokean saattajatarve on ker-
taalleen arvioitu, on asia lentoyhtiön puolesta kunnossa.

”Ainoastaan, jos tilanne oleellisesti huononee, on syytä arvioida tilannetta uudestaan niiden matkustajien osalta, jotka ovat selvinneet ilman saattajaa siihen saakka.”

Seija Troyano, joka on useiden vuosien ajan käyttänyt ahkerasti lentokonetta, ei muista, että häneltä olisi koskaan pyydetty lääkärinlausuntoa. Seija kertoo, että yhteistyö paikallisen matkatoimiston kanssa pelaa moitteettomasti. Henkilökunta osaa myös etsiä automaattisesti alennushintaista lippua, johon kuulonäkövammaisuus on oikeutettu. Nykyisin lipun tilaus hoituu sähköpostitse ja e-lippu tulee suoraan koneelle.

”Lentäminen on minulle vaivattomin tapa matkustaa pitkät välimatkat ja systeemin tuntien myös helpoin. En tarvitse sillä välillä opasta enkä avustajaa suhteessa vastaavaan tarpeeseen jossakin muussa tilanteessa”, Seija kertoo.

”Implantti kyllä hälyttää usein turvata-
rkastuksen läpi mennessä, en aina muista sitä itsekään. Täällä Varkauden kentällä huikkaan tarkastajalle läpi mennessäni, että kohta hälyttää. Implantin takia tarkastus on usein vastassa kentällä kuin kentällä, mutta sekin on jo rutiinia”, Seija lisää huvittuneena. ■

Kuljetuspalveluista

Tuija Lehtonen

Vammaiset ovat olleet sijaiskärsijöitä Helsingin kaupungin kuljetuspalvelukokeilussa. Helsinkiläiset vammaisjärjestöt ovat ahkerasti pommittaneet sosiaalivirastoa kirjeillä, joissa epäkohdista on kerrottu. Sosiaalivirasto on joutunut myöntämään, että toteutuksessa on ollut ”virheellisyyksiä ja selkeitä puutteita-
takin.” Suomen Kuurosokeat ry on ollut allekirjoittamassa vammaisjärjestöjen yhteistä julkilausumaa sekä kirjettä. Lisäksi Suomen Kuurosokeat ry lähetti oman kirjeen, missä tuotiin esille ongelmia nimenomaan kuurosokeiden kannalta. Kirjeessä korostetaan, että jokaisen vammaisen tilanne täytyy huomioida yksilöllisesti. Sosiaalilautakunnan kokouksessa 11.1.2005 kirje vihdoin käsiteltiin. Vastauksessa väläyteltiin mahdollisuutta käyttää jatkossa joko vakiotaksia tai henkilötaksia tai saat-
tolisää, jolloin samaan kuljetukseen ei yhdistetä muita matkoja. Päätökset tullaan tekemään aina henkilökohtaisesti.

Matkojen yhdistelykeskusten (kuljetuspalvelukeskusten) toiminta aiotaan kuitenkin saada koko maan kattavaksi vuoteen 2007 mennessä. ■

Vammaisten päidepalveluihin malleja

Tuija Lehtonen

Päihdeiden käyttö on kasvanut tasaisesti viimeisten vuosikymmenten aikana. Samalla ovat kasvaneet myös päihdehaitat ja niiden hoitokulut.

Vapa-hanke eli vammaisten päihdepalvelujen kehittämisprojekti on lisännyt tietoisuutta siitä, että päihdeongelmat koskevat myös vammaisia. Hankkeen päätösseminaarissa viime marraskuussa esiteltiin uusia malleja, jotka on kehitetty vammaisten päihdepalveluihin. Projektissa oli mukana 13 päihde- ja vammaisjärjestöä.

Päihdeongelman puheeksi ottaminen on aina vaikeaa. Myöskään työvälineitä vammaisten päihdehoitoon ja kuntoutukseen ei ole ollut saatavilla. Helsingin seurakuntayhtymän kuurojen pappi **Päivi Korhonen** kertoi yksinkertaisen esimerkin, että siinä vaiheessa kun viittomakielinen päihdeongelmainen on vihdoinkin saatu katkaisuhoidon, ei hänelle ole hoitojakson aikana tarjottu viittomakielistä tulkkia.

Vapa-projektin tuottamat viisi mallia sisältävät: koulutuspaketin vammaistyöntekijöille, päihdeasioiden huomi-

oiminen osana vammaisten kokonais-kuntoutusta, saavutettavuuden ja esteettömyyden parantaminen, ohjeet päihdestrategian tekemiseen sekä päihdejärjestöjen ja vammaisjärjestöjen yhteistyön toimintamallin.

Suomen Kuurosokeat ry oli mukana Kalliolan osaprojektissa, missä kehitettiin saavutettavia palveluja, aluksi Näkövammaisten Keskusliiton kanssa päihdeongelmallisille näkövammaisille ja heidän läheisilleen. Suomen Kuurosokeat ry:n mukaantulo ja aktiivinen yhteistyö vaikutti siihen, että myös kuulovamma on huomioitu Kalliolassa. Kalliolassa toimitilojen muutostarpeita on pohdittu siitä näkökulmasta, että myös näkövammaisen ja kuulonäkövammaiset asiakkaat voivat käyttää päihdepalveluja. Hyvät väri- ja materiaalikontrastit, hyvä valaistus ja induktiosilmukka toimitiloissa ovat perusasioita.

A-klinikkasäätiö yhteistyössä Kuurojen Liiton ja Kuurojen palvelusäätiön kanssa on kehittänyt koulutusmallia. Suomen Kuurosokeat ry seurasi tämänkin mallin kehittämistä. ■

Vieraisilla Virosta

Raissa Keskküla

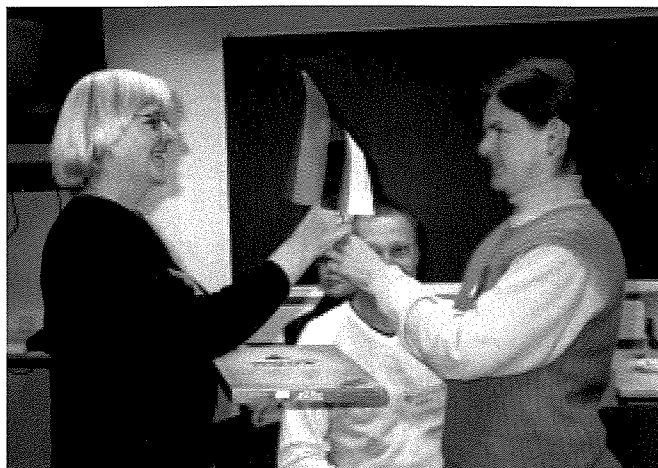
Ryhmä Viron kuurosokeita vieraili Suomessa, Turussa 18. - 22.10.2004. Vierailun mahdollisti lahjakortti, jonka Suomen Kuurosokeat ry antoi Viron Kuurosokeiden Tukiliitolle sen 10-vuotisen toiminnan kunniaksi. Lahjakortissa luki, että Viron kuurosokeilla on mahdollisuus osallistua valitsemalleen kuurosokeiden kurssille Suomessa. Virolaiset valitsivat Turun kurssin. Kurssille osallistuivat **Erika Rahumägi, Tatjana Gapfauf** ja heidän aviomiehensä **Erki ja Viktor**. Viittomakielen tulkkina oli kuulonäkövammaisen **Rein Järve**.

Tämä oli kurssilaisten ensimmäinen Suomen matka, joten kaikki oli uutta ja jännittävää. Junamatka Pendolinolla, hieno kurssipaikka ja mahdollisuus käydä uimassa olivat mieleenpainuvia kokemuksia. Mutta parhaiten kurssilaisille jäivät mieleen suomalaiset kohtalotoverit ja tulkkioiskelijat. Kurssilaiset olivat yllättyneitä, kuinka avoimia ja ystävällisiä suomalaiset ihmiset ovat. Kuinka hyvin tulimme toimeen keskenämme, vaikka Viron ja Suomen viit-

Viron kurssilaisia, seisomassa vasemmalta: Tatjana ja Viktor Gapfauf sekä Erki ja Erika Rahumägi. Edessä oikealla Rein Järve vieressään tulkkioiskelija Riikka. Kuva: Raissa Keskküla.

tomakielet ovat erilaisia. Virolaisille oli mahtava elämys se, että tulkkioiskelijat olivat koko ajan apuna, sekä työ- että vapaa-aikana.

Tatjana Gapfauf ojentaa aluesihteerin Laila Haanpäälle Viron sini-musta-valkean lipun.

Erika ja Tatjana kertoivat omista Suomen kokemuksistaan Viron kuurosokeille kurssipäivillä Tallinnassa 23.11.2004. He sanoivat, että kurssi oli myönteinen kokemus ja herätti halun osallistua aktiivisesti yhteistoimintaan. Erika ja Tatjana ovat aloittaneet konekirjoituksen opiskelun, jotta he voisivat tulevaisuudessa opiskella tietokoneen käyttöä. Kurssista oli se käytännön hyöty, että Erika ja Tatjana ovat ymmärtäneet, kuinka tärkeää on kommunikatio.

Kiitos kurssin työntekijöille **Heli Sundelinille, Satu Markulle ja Laila Haanpäälle**. Kiitos kaikille kurssilaisille lämpimästä vastaanotosta, kiitos ystävällisille nuorille tulkkioiskelijoille.

Raissa Keskküla on Eestin tukiliiton toiminnanjohtaja. Hän toimii suomen kielen tulkkina kurssilla. ■

Taktiilit sormiaakkoset

Riitta Lahtinen

Kommunikaatioprojekti ja ohjausryhmä ovat saaneet valmiiksi peukalon hankaan tehtyjen taktiilien sormiaakkosten kuvat. Tämän lehden keskiaukeamalla on A3 kokoisena arkkina värilliset sormiaakkoset. Kuvissa on esitetty yksi kuurosokeiden käytössä olevista menetelmistä. Periaatteena on, että sormittamisen tuottaminen ja vastaanottaminen on mahdollisimman helppoa, sujuvaa ja kevyttä.

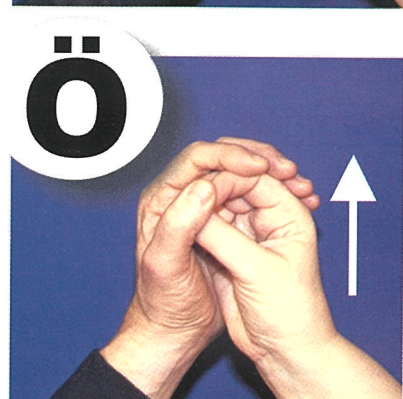
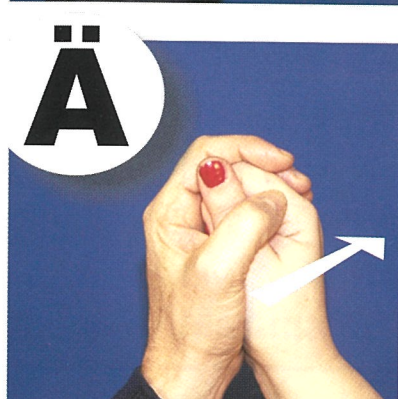
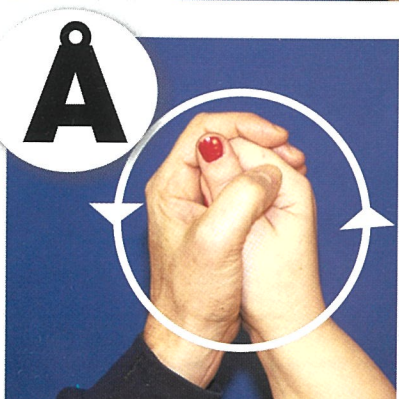
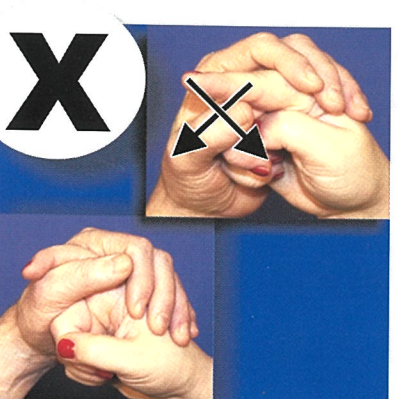
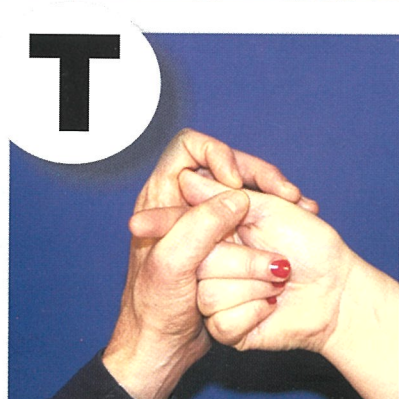
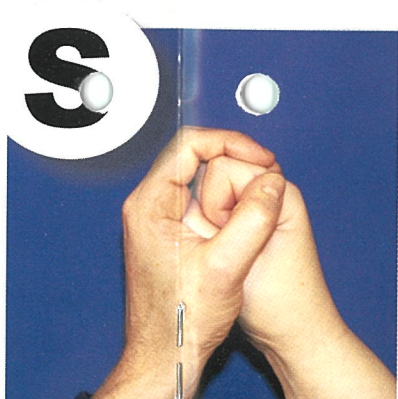
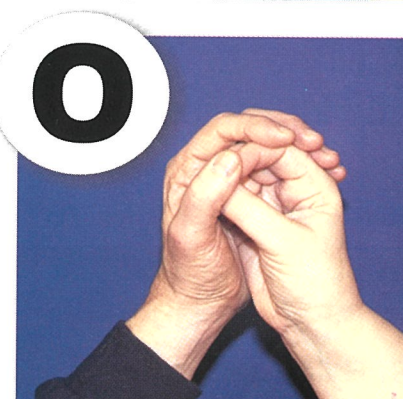
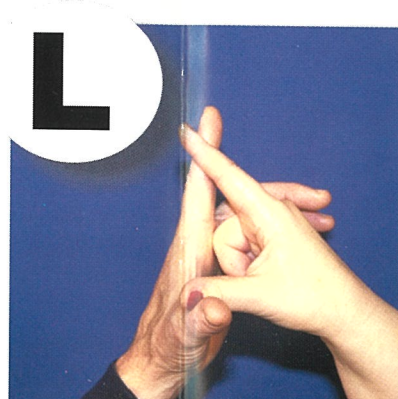
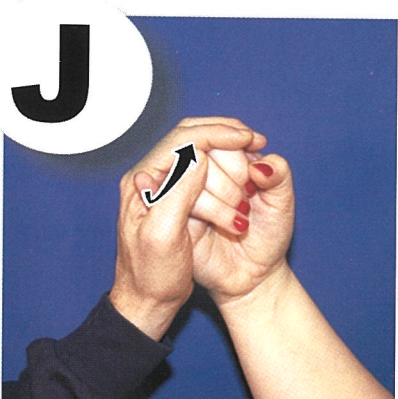
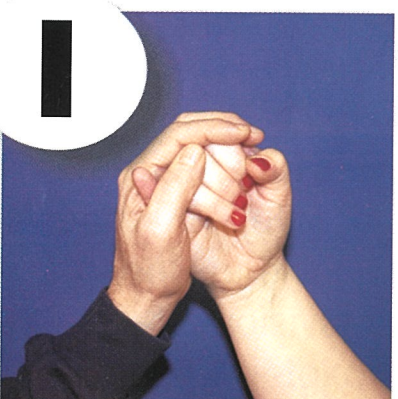
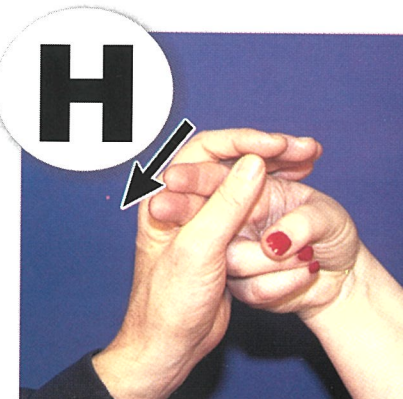
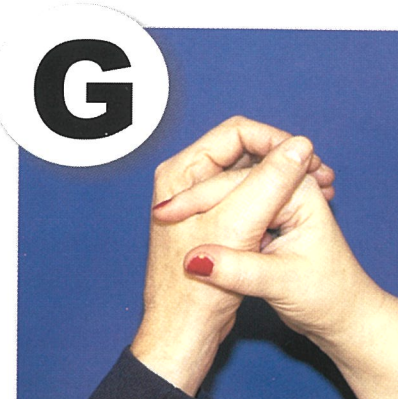
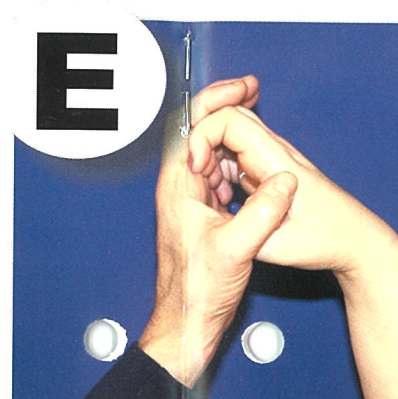
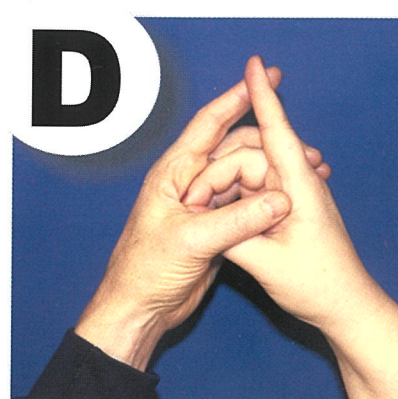
Valokuvat taktiileista sormiaakkosista on otettu kommunikaatiotilanteessa, jossa henkilöt ovat kasvokkain eli suoraan edestä tehtyinä. Kädet ovat tummansinisellä taustalla. Kuvan vasemmassa yläkulmassa on aakkosta vastaava kirjoituskirjain. Kuviin on lisätty nuolet kuvaamaan liikettä. Niitä on kirjaimissa H, J, X, Z, Å, Ä ja Ö.

Samat aakkoset tulevat pian myös yhdistyksemme kotisivuille. Niissä on lisäksi kuvattu vapaassa tilassa tehty sormiaakkonen. Mukavia tutustumishetkiä. ■

Suomen Kuurosokeat ry

TAKTIILIT SORMIAAKKOSET

Uusi julkaisu:

Sujuva tulkkaus kuurosokeille 2

– selvitys tulkeille tehdystä kyselystä

Jaana Marttila

Kuurosokeille tehty Sujuva tulkkaus -kysely valmistui syksyllä 2004. Kysely keräsi tulkinkäyttäjien ajatuksia, käytännön kokemuksia ja yksilöllisiä ratkaisuja liittyen erilaisiin tulkkaustilanteisiin. Tulokset on luettavissa Sujuva tulkkaus kuurosokeille – selvitys kuurosokeiden tulkinkäytön kokemuk-
sista -julkaisusta (B2/2004).

Kuurosokeiden haastatteluprosessi toi esiin tarpeen tehdä samanlainen kysely myös tulkeille. Pohjana käytettiin kuurosokeille tehtyä kyselyä. Muutamia osa-alueita syvennettiin painottaen viittomakielen tulkin työn näkökulmaa. Kysymysten aihepiirejä olivat mm. kommunikaatiotaidot tulkkaustilanteessa, koulutusten sisällöt ja toiveet niiden kehittämiseksi sekä tulkkaustilanteen sujuminen. Kyselyyn vastasi 42 tulkkia. Vastauksista on koottu uusi julkaisu (B3/2004) Sujuva tulkkaus kuurosokeille 2 – selvitys tulkeille tehdystä kyselystä.

Tuloksissa tulee esiin monia mielenkiintoisia ja hyödyllisiä näkemyksiä. Tulkeille laadukkaan palvelun tukena ovat tiedot asiakkaan kommuni-

kaatiomenetelmistä eri tilanteissa ja kuurosokeille tulkkauksen eri osa-alueiden hallinta. Tällöin tärkeitä ovat ennakkotiedot tilausta tehdes-
sä ja tulkin ohjeistaminen tilanteen alussa ja sen aikana. Tulokset toivat vahvasti esiin mm. tulkkien tarpeen ja kiinnostuksen saada lisää koulutusta. Kaikille avointa toiminnallista koulutusta tulisi olla jatkuvasti tarjolla. Koulutustarve painottuu selkeästi opastuksen ja kuvailun osa-alueisiin. Esiin nousi myös tarve saada palautetta tulkkauksen aikana ja sen jälkeen. Näin tulkkausta voitaisiin kehittää yhteistyössä sujuvammaksi ja toimivammaksi.

On toivottavaa ja suositeltavaa, että tutustutte molempiin julkaisuihin. Niiden tuloksia pohtimalla ja esiin tulevista asioista keskustelemalla pyritään tulkkauksen laadun kokonaisvaltaiseen kehittämiseen. Julkaisu B2:n hinta on 15 euroa. Julkaisu B3 tulee myyntiin lähiaikoina ja sen hinta ilmoitetaan myöhemmin. Molempia julkaisuja voitte tiedustella ja tilata **Riitta Lahtiselta** ja **Jaana Marttilalta**. ■

Pienten pisteiden kautta avautuu koko maailma

Heli Viita

Maailman kansainvälistä pistekirjoituspäivää vietettiin 4. tammikuuta jo neljännen kerran. Päivää vietetään Maailman Sokeain Unionin WBU:n aloitteesta. Tämä vuosi on erityinen, sillä pistekirjoitus täyttää jo 180 vuotta!

Maailman pistekirjoituspäivää vietetään pistekirjoituksen luojan, ranskalaisen **Louis Brailleen** (1809–1852) syntymäpäivänä. Monissa kielissä pistekirjoitusta kutsutaan hänen nimensä mukaan Braille-kirjoitukseksi. Louis itse sokeutui viisivuotiaana. Hän keksi pistekirjoituksen perusjärjestelmän vasta 16-vuotiaana koulupoikana. Pian tämän jälkeen Louisin näkövammaiset koulutoverit käyttivät pistekirjoitusta keskinäiseen viestintäänsä. Sokeain koulun pojat taisivat pitää pisteitä salakirjoituksenaan. Liekö johtunut siitä, että sokeain opettajat eivät aluksi oikein ymmärtäneet pistekirjoituksen merkitystä. Mutta kun he sen lopulta tajusivat, sokeain opettajien kokouksessa v. 1878, pistekirjoitus julistettiin kansainväliseksi kirjoitusjärjestelmäksi.

Nykyään kansainvälinen Braille-neuvottelukunta huolehtii pistekirjoituksen kehittämisestä ja sen tekemisestä tunnetuksi. Jopa kiinan kieltä kirjoitetaan jo pistekirjoituksella. Suomessa kansainvälisen yhteistyön solmuna toimii Braille-neuvottelukunta, jonka toimintaa ohjailee opetusministeriö.

Pistekirjoitus on hieno järjestelmä. Siihen ei tarvita enempää kuin kuusi pientä pistettä, jotka kaikki mahtuvat yhden ainoan sormenpään alle. Kun pistetekstiä lukiessaan käyttääkin samaan aikaan molempien käsien useita sormia, voi lukuvauhti kasvaa nopeaksi, ja lukeminen on hyvin sujuvaa.

Tiedän monia kuurosokeita, jotka lukevat itsenäisesti maailmasta tietoa pistekirjoituksen avulla. Osalle kuurosokeista pistekirjoitus on ainoa keino lukemiseen. Heillä ei ole siihen muuta mahdollisuutta. Useimmat sokeat voivat lukea lehtiä ja kirjoja myös kuulonsa kautta, joko c-kasetille äänitettyinä tai sähköisinä

julkaisuina tietokoneen ja puhesynteesin avulla. Esimerkiksi Tuntosarvi-lehteä ja Kuurosokeiden Uutislehteä pääsee kuuntelemaan sähköisenä tietokoneelta. Lehdet äänitetään lisäksi c-kasetille niitä varten, jotka kuulevat kuulokojeiden ja induktion kautta kasettisoitinta. Tästä huolimatta osa kuurosokeista tarvitsee aina pisteille kirjoitettuja uutisia ja muita asioita päivittäisen itsenäisen tiedonsaantinsa tueksi. Tuntosarvea ja Kuurosokeiden Uutislehteä julkaistaan siksi myös pistekirjoitettuna paperilehtenä. Se on kallisarvoinen asia ja osoittaa huolenpitoa myös niistä yhdistyksen jäsenistä, jotka eivät käytä tietokonetta.

Pistekirjoitus on hieno järjestelmä senkin vuoksi, että se soveltuu yhteen tietotekniikan kanssa. Pistenäytöt ovat jo monien sokeiden arkipäiväisessä kodissa sekä työpaikoilla. Myös useat kuurosokeat käyttävät pistenäyttöä tietokoneelta lukemiseensa. Sillä tavoin täysin kuurosokealle avautuu aivan uudenlainen mahdollisuus itsenäiseen tiedonsaantiin sekä yhteydenpitoon sukulaisien, ystävien, aluesihteerien ja monien muidenkin ihmisten kanssa. Ja siinä ei tarvita tulkkia väliin.

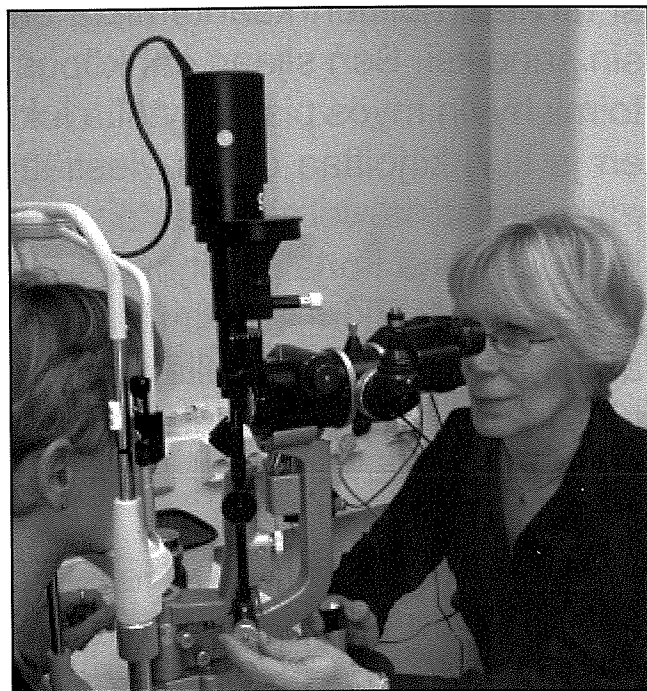
Jotkut täysin kuurosokeat käyttävät nykyään verkkopankkiakin kotoa käsin lukemalla tilitietojaan pistenäytöltä. Tietokoneen kautta saa suun-

nattoman paljon erilasta tietoa, ja suuri osa siitä on mahdollista lukea pistenäytönkin kautta. Kuvamaailmaa ei voi sinällään lukea pistenäytöltä. Kuvien avautumiseen pisteiksi tarvitaan niiden kääntämistä ensin sanoiksi. Sen sijaan sähköposti toimii hyvin myös pistenäytöltä lukien ja kun kirjoittaa omaa viestiään näppäimistöllä, voi pistenäytön avulla tarkistaa ja korjailla kirjoitustaan. Vaikka suuretkin maailman asiat avautuvat pienillä pisteillä, säilyvät pankki- ja kirjesalaisuudet niiden samojen pisteiden avulla.

Kommunikaatio-ohjaaja Heli Viita työskentelee Tampereen toimintakeskuksessa, missä hän on kuntoutuskursseilla opettanut 11 vuotta pistekirjoitusta monille Suomen kuurosokeille. ■

Päivitä tietosi, kerro mielipiteesi
Tuntosarvi julkaistaan paperiversion lisäksi c-kasetilla, pisteillä, viitottuna videona ja luetus-versiona. Saatko mieleisesi version? Saatko version, jota et tarvitse? Ilmoita muutokset tilaus- ja osoitetiedoissa yhdistyksen toimistoon. Entä mitä mieltä olet Tuntosarven jutuista? Piditkö jostain erityisesti? Oliko joku mielestäsi turha? Jäitkö kaipaamaan jotain? Toimitus ottaa mielellään vastaan niin ruusuja kuin risujakin! (yhteystiedot lehden lopussa). ■

Näkökeskus Visio palvelee kaikkia

Ylilääkäri Sirkka-Liisa Rudanko potilastyössä. Kuva: T. Lehtonen

Raili Karisaari

Näkökeskus Visio on osa Kuntoutus-liriksen palvelukokonaisuutta, sen näönkuntoutukseen erikoistunut yksikkö. Näkökeskus Visio sijaitsee liriksen 4. kerroksessa, vastapäätä Suomen Kuurosokeat ry:n keskus-toimistoa.

Näkökeskus Visio palvelee kaikkia, joilla on vaikeuksia näkemisen kanssa. Silmälääkärin ja optikoiden lisäksi moniammatilliseen työryhmään kuuluu näönkäytönopettajia sekä neuropsykologi.

Ylilääkäri **Sirkka-Liisa Rudanko** on tyytyväinen liriksessä sijaitseviin uusiin toimitiloihin. ”Meillä on nyt kolminkertainen määrä tilaa Mäkeläkadun tiloihin verrattuna. Ennen kaikkea silmälaboratorion laitteistoa on nyt ollut mahdollista laajentaa monipuolisemmaksi”.

Rudanko esittelee uutta tietokone-ohjelmoitua näkökenttätutkimuslaitetta, jolla saadaan tarkka kuva silmän toimivasta näkökentästä. Myös valaistustutkimusjärjestelmää on uusittu.

Näön kuntoutus

”Silmälääkäri- ja silmälaboratorio-palvelut ovat osa monipuolista palveluamme”, Rudanko kertoo. ”Meillä tutkitaan lähinnä toiminnallisen näön tilannetta ja suunnitellaan kuntoutusta. Asiakas voidaan myös ohjata lisätutkimuksiin, mikäli tarvetta ilmenee”.

Näönkuntoutuksen asiakkaat ovat heikkonäköisiä tai erilaisista hankalista näköongelmista kärsiviä. Näönkuntoutuksessa kartoitetaan, mitä käytännön ongelmia näkötilanne heille aiheuttaa. Heikkonäköiselle asiakkaalle etsitään keinoja ja apu-

välineitä, joiden avulla hän selviää paremmin lukemisesta ja muista päivittäisistä näönvaraisista toimita. Apuvälineiden sopivuus asiakkaalle tarkistetaan ja niiden käyttö opetellaan asiakkaan kanssa yhdessä.

Näköterapia on tärkeä osa heikkonäköisen näönkuntoutusta. Näköharjoitukset aloitetaan näönkuntoutusselvityksen jälkeen.

Erityisosaamisena valaistus

Yksi Vision erityisosaamisalue on häikäisyhaittojen estäminen ja vähentäminen. Eri silmäsairaudet aiheuttavat muutoksia valontarpeessa, häikäistymisherkkyudessa ja hämäränäössä. Myös ikääntyminen voi tuoda mukanaan valaistukseen liittyviä ongelmia.

”Tutkimusten avulla suunnittelemme kotiin tai työpaikalle mahdollisimman hyvin näkemistä palvelevan valaistuksen”, Rudanko kertoo.

Jos asiakkaalla on erityistarpeita valaistuksen suhteen, selvitetään valotestauksessa sopivimmat yleiset ja kohdevalaistusvoimakkuudet sekä valaistavien pintojen kirkkausrajoitukset. Asiantuntijat tekevät tarvittaessa koti- ja työpaikkakäyntejä ja antavat lausunnon valaistuksen muutostarpeesta. Vaikeavammainen henkilö voi hakea tukea valaistusmuutostöihin sosiaalitoimen kautta.

Näkökeskus Vision tarjoamiin palveluihin kuuluvat myös mm. neuropsykologin palvelut, työnäköselvitykset, ja silmälasipalvelut. Visio järjestää myös yksilöllistä koulutusta eri ammattiryhmille näönkuntoutuksen, näönhuollon ja valaistuksen alueilta.

Palvelee kaikkia asiakasryhmiä

”Henkilökunnallamme on hyvät valmiudet palvella muun muassa erityisryhmiä, kuten kuurosokeita ja kuulonäkövammaisia, kehitysvammaisia ja liikuntavammaisia”, Rudanko sanoo.

Tärkeä ryhmä on myös rintamaveteraanit ja sotainvalidit, joilla on näköongelmia. Heille järjestetään Toimintakeskus liriksessä kuntoutuskursseja.

Lapsiasiakkaita varten on erityisesti lapsille suunniteltu tutkimushuone ja välineistö sekä valmiudet monivammaisten lasten ja heidän perheidensä palvelemiseen.

Jokaiselle asiakkaalle varataan riittävästi aikaa ja huomioidaan mm. liikkumiseen ja kommunikointiin liittyvät erityisjärjestelyt. Varsinkin erityisryhmien kohdalla on tarpeen erityisen kiireetön työtahti, jotta päästää hyvään lopputulokseen.

Ajanvaraus ja tiedustelut:
P. (09) 3960 4550■

Hyvät pöytä- ja ruokailutavat

Ojoisten torppari

Kattauksen on ehdottomasti oltava täysin valmis ennen ensimmäisen vieraan saapumista. Samoin on välttämätöntä jo etukäteen sijoittaa tarjottavat juomat ja noutopöytä siten, etteivät ne ole seurueen suurimpien juoppojen läheisyydessä. On tärkeää, että ruokasali on rauhallinen ja viihtyisä. Valaistuksen täytyy olla tasainen. Jokaiselle pöydälle laitetaan kynttilä tai pöytälamppu sekä kukkamalja.

Käyttäydy tyylikkäästi ja hillitysti ja viito hiljalleen. Heiluttaen viittominen häiritsee muita ruokailijoita. Noutopöydästä otetaan ensin alkuruokaa esim. kalaruoka (kylmä leikkeleet) pienin annoksin, sen jälkeen kasvisvihannessalaatti (eri salaattit tai rosolli ym.), sitten lämmin pääruoka (liha, riista tai kala), jälkiruoka (hyytelö- tai suklaajälkiruoka ym.) ja viimeksi juustot ja keksiä hillojen kera. Lopuksi kahvia tai teetä, jonka kanssa mahdollisesti konjakkia tai sherryä.

Muista aina ottaa pieniä annoksia. Älä ota kaikkea samalle lautaselle, vaan ota puhdas lautanen eri ruokia varten. Syö kauniisti ja hitaasti,

nauti makuelämyksestä. Ruoka suussa ei saa viittoa, viito vasta kun ruoka on syöty. Joka kerran pyyhi kauniisti suu lautasliinalla. Muista, että ruoan jättäminen lautaselle merkitsee ravintolan keittiömestarin loukkaamista!

Pöydässä ei ole luvallista keskustella pöytänaapurin kanssa yksityisasiasta vaan maailman tapahtumista, kirjallisuudesta tai muista yleisluontoisista aiheista. Naisen pöytänaapurina olevan miehen velvollisuutena on toimia palvelevana kavaljeerina. Mieskavaljeerin on oltava huomaavainen ja kohtelias ja hänen tulee puhua hiljalleen seurustellen. Kun nouseaan pöydästä ja siirrytään noutopöytään tulee miehen tarjota naiselle tietä nostamalla tuoli sivulle.

Miehen on aina noustava ylös tuoliltaan, jos nainen nousee pöydästä. Kun nainen tulee pöytään mies siirtää tuolin sivulle ja auttaa tuolin paikalleen. Sano kiitos! Älä kiittele ylitsevuotavasti. Pöytäpoliisi saa kauniin hymyn kiitolliselta naiselta. Kun nouseaan pöydästä muualle, sano vaan näkemiin ja kiitos.

Ohjeet tarjosi Hellapoliisi.■

Oi maita, oi tapoja

Tuija Lehtonen

Maapallon väki jakaantuu kolmenlaisiin ruokailuvälineiden käyttäjiin: sormilla syöjiin, puikoilla syöjiin ja haarukoilla syöjiin. Haarukkaa käytetään Euroopassa ja Amerikassa, puikkoja Kauko-Idässä ja sormia monin paikoin Afrikassa ja Lähi-Idässä.

Haarukka ja puikot on kehitetty alun perin kuumien ruokien käsittelyyn. Niin puikkojen kuin haarukoiden ja veitsen käsittelyssä on erilaisia, jopa maakohtaisia sääntöjä. Yleissääntö puikkojen suhteen on se, että niitä ei saa purra eikä nuolla eikä niillä saa osoittaa muita ruokailijoita.

Puikkomaissa eli Aasiassa pöydän keskelle kannetaan useita ruoka-annoksia. Ruokailijoilla on pienet kupit, joihin ruoka poimitaan puikoilla, vähän kerrallaan. Kohtelias isäntä poimii vieraalleen itse valitsemiaan herkkupaloja. Kiinassa ja Vietnamsa maiskuttelu ja äänekäs röyhtäys ruokailun päätteeksi on kohteliaisuus isäntäväelle. Se kertoo, että ruoka oli hyvää ja sitä oli riittävästi!

*Vietnamilainen katukeittiö.
Kuva: Tuija Lehtonen*

Eri maissa ja kulttuureissa on muodostunut erilaisia ruokailutapoja. Vaikka osa saattaa tuntua meidän näkökulmastamme hassuilta, on kaikilla tavoilla yksi yhteinen tarkoitus: niillä pyritään osoittamaan kohteliaisuutta ja arvostusta sekä isännille että vierustoverille.

Jos kutsuilla on mukana vieraan kulttuuripiirin edustaja, on isäntien puolestaan kohteliasta neuvoa tarvittaessa, miten menetellä eri tilanteissa. Yleensä, mitä paremmin tuntee oman kulttuurinsa tavat, sitä varmempi on kokeilemaan myös muita.■

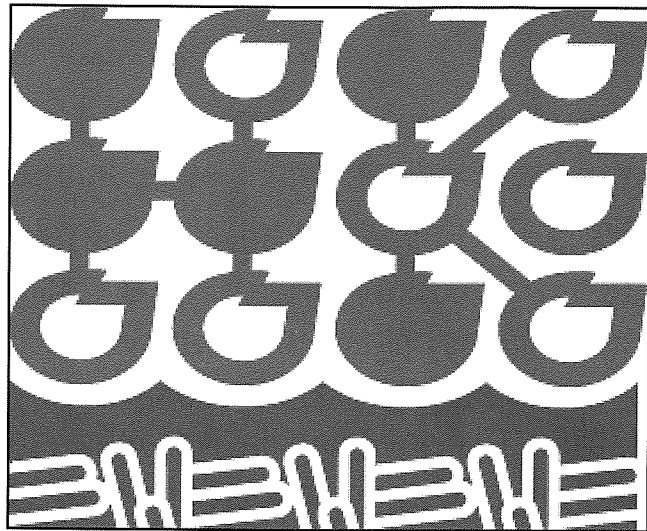
Keller-kuulumisia

Päivi Rissanen

Tuoreimpia uutisia kahdeksannen Helen Keller –maailmankonferenssin valmisteluista.

Joulukuussa saatiin toinen konferenssiesite painosta. Sitä toimitettiin Suomen Kuurosokeat ry:n yhteistyötahoille Suomessa. Esite ilmaantui kuurojen ja näkövammaisten järjestöjen postilaatikkoon sekä lukuisille sosiaali- ja terveystoimen toimijoille. Englanninkielinen konferenssiesite matkasi eri puolille maailmaa. Tähän mennessä konferenssiin on jo ilmoittautunut ennakkoon mm. Alankomaista, Brasiliasta, Chilestä, Norjasta, Ruotsista ja Sveitsistä ja Tanskasta. Myös suomalaiset kuurosokeat ovat lähettäneet ilmoittautumisiaan ”kansainvälisyysleirille”. Kesäkuussa Tampereelle kokoontuu sangen kansainvälinen kuurosokeiden yhteisö. Kaikkiaan keskustelmistoon on tähän mennessä tullut yli 200 yhteydenottoa eri puolilta maailmaa.

Konferenssin alustava ohjelma on pysynyt ennallaan. Sunnuntaina 5.6. musiikkiterapeutti **Russ Palmer** on

Helen Keller 2005 -logon on suunnitellut Tapio Haapanen.

lupautunut pitämään kolme musiikkityöpajaa. Monille kuurosokeille tuttu Russ rohkaiseeluomaan ja kokemaan rytmejä ja värähtelyjä. Konferenssin aikana tarvitaan taatusti usein Russin oppia rentoutumisesta!

Konferenssin taidesunnuntaina Tampere-talolla on myös muita taidetyöpajoja. Samalla voi tutustua kuurosokeiden taidenäyttelyyn sekä kosketeltavien veistosten näyttelyyn.

Lisää konferenssikuulumisia saadaan kevään mittaan. ■

Viisi kysymystä

1. Mitä tarkoittaa sana tsunami ja mitä kieltä tämä moniin eri kieliin omaksuttu lainasana alunperin on?
2. Mikä valtio on samalla myös maailman suurin saariryhmä?
3. Mikä Suomen rannikkokaupunki täyttää tänä vuonna 400 vuotta?
4. Kenen rockin kuninkaaksi kutsutun henkilön syntymästä tuli vasta kuluneeksi 70 vuotta?
5. Minkä niminen oli maailmankuulun yhdysvaltalaisen kuurosokean Helen Kellerin opettaja?

Vastaukset:

1. Tsunami on japania ja sillä tarkoitetaan merenalaisen maanjäristyksen aiheuttamaa voimakasta hyökyaaltoa. Viimeisin tuhoisa tsunami oli Intian valtamerellä 26.12.2004.
2. Kaakkois-Aasiassa sijaitseva Indonesia. Indonesiaan kuuluu noin 17 000 saarta joista puolet on asuttuja. Indonesiaan kuuluva Sumatran saari kärsi paikoitellen pahoin 26.12.2004 hyökyaallosta.
3. Oulu, joka sai kaupungin oikeudet vuonna 1605.
4. Elvis Presleyn, hän syntyi 8.1.1935 ja kuoli vain 42-vuotiaana 16.8.1977.
6. Annie Sullivan (myöhemmin naimisiin mentyään Macy). ■

Tuuli kuulee

tuuleen
kuiskatut
sanat

lailla pienen perhosen
lentävät tuleen liekkiin ihmisen
sulavat ajan virrassa
yksin
tyhjyyttä tavoitellen

sanoja me olemme
jonkun tuuleen kuiskaamia

Paula Senbom ■

